

بررسی ترجمه تشبیهات در ترجمه انگلیسی نیکلسون از دفتر اول مثنوی معنوی بر اساس مدل پیرینی (۲۰۰۷)محبوبه مرشدیان^۱، الهام سادات سیداسمعیلی قهرودی^۲**چکیده**

با توجه به اهمیت مفاهیم عرفانی در مثنوی و انتقال اندیشه‌های ارزشمند مولانا به کشورهای انگلیسی زبان، هدف از این مطالعه بررسی راهبردهای ترجمه تشبیهات دفتر اول مثنوی معنوی (نیکلسون، ۱۹۲۶) براساس مدل پیرینی (۲۰۰۷) است. در تحقیقی کتابخانه‌ای صد تشبیه دفتر اول «مثنوی معنوی» اثر جلال‌الدین محمد بلخی و ترجمه آنها (نیکلسون، ۱۹۲۶) به طور تصادفی انتخاب شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، بررسی کردیم که کدام راهبرد پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه تشبیهات انتخابی به کار رفته است و با چه فراوانی. نتایج نشان داد که بین راهبردها، ترجمه تحت‌اللفظی پربسامدترین راهبرد مترجم بوده است (۷۱٪). دومین روش پربسامد، حفظ همان مشابهه و بیان وجوه شباهت با ۱۶ عدد و ۱۶٪ درصد است. مترجم در چندین مورد از دو راهبرد توأمان در ترجمه یک تشبیه استفاده کرده است (راهبرد ترکیبی)؛ ۶ مورد (۶٪)، و نیز از راهبرد دوم (جایگزینی مشابهه با مشابهه متفاوت) ۳ بار (۳٪) و از راهبرد سوم (کاهش و تقلیل تشبیه) ۳ بار (۳٪) استفاده کرده است. به علاوه، مترجم در یک مورد راهبرد ششم - حذف - را به کار برده است. نهایتاً مترجم از راهبرد پنجم (جایگزینی مشابهه با شرح و توضیح) به تنهایی استفاده نکرده است. علاوه بر غالب بودن کاربرد ترجمه تحت‌اللفظی، نتایج نشان می‌دهد که مدل پیرینی (۲۰۰۷) می‌تواند شامل یک راهبرد نیز ترکیبی باشد. یافته‌های این پژوهش، به کار استادان آموزش ترجمه ادبی می‌آید و به مترجمان آتی می‌آموزد که برای اجتناب از ترجمه تحت‌اللفظی تشبیهات می‌توانند با کمی خلاقیت یکی از راهبردهای دیگر را در آن درآمیزند.

کلیدواژه‌ها: راهبردهای ترجمه تشبیهات پیرینی (۲۰۰۷)، ترجمه ادبی، مثنوی معنوی، نیکلسون، ترجمه تحت‌اللفظی.

^۱ استادیار گروه مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه غیرانتفاعی طلوع مهر قم، ایران. (نویسنده مسئول)
m.morshedian@tolouemehr.ac.ir

^۲ دانش‌آموخته کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی.

۱. مقدمه

اگر چه شاهکارهای ادبی بارها توسط محققان و صاحب‌نظران ایرانی و خارجی بررسی شده‌اند اما همانطور که منافی اناری (۱۳۹۵) می‌نویسد این حوزه در آغاز راه است و برای اعتبارسنجی و کیفیت‌سنجی ترجمه، باید کارهای بیشتری صورت بگیرد. تجلی (۲۰۰۳) بیان می‌کند که آرایه‌های ادبی،^۳ زیبایی و وضوح متن را ارائه می‌دهند. ریچاردز (۱۹۶۵) بیان می‌کند که دو آرایه ادبی استعاره و تشبیه هستند. همچنین طبق نظر کادن (۱۹۸۰)، تشبیه^۴ آرایه‌ای ادبی است که در آن یک چیز به چیز دیگری تشبیه می‌شود، به گونه‌ای که یک تصویر را شفاف و تقویت می‌کند. ملانظر (۲۰۰۱) نیز استدلال می‌کند که ترجمه تشبیه فرآیندی پیچیده است که شامل شناخت و تجزیه و تحلیل است. جلال‌الدین محمد بلخی مشهور به مولوی یا رومی،^۵ شاعر بزرگ پارسی‌گوی، در «مثنوی معنوی»^۶ توانسته است با آرایه‌های ادبی به‌ویژه تشبیهاتی که به اسماء و صفات الهی اشاره دارد برای مخاطبان تصاویر زیبا بیافریند. مولوی در تشبیهات خود بیشتر از عناصر طبیعت و تصاویر زیبا استفاده کرده است. این نکته نشان‌دهنده تصور خدای مهربان در اندیشه‌های مولوی است. «مثنوی معنوی» یکی از شاهکارهای ادبیات فارسی و کتابی ارزشمند است که شهرت جهانی دارد و تا به امروز خاورشناسان بسیاری آن را به زبان‌های زنده دنیا از جمله آلمانی، فرانسوی و انگلیسی ترجمه کرده‌اند. در میان ترجمه‌های انگلیسی این اثر بزرگ، ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) کامل‌ترین و شاید باارزش‌ترین ترجمه‌ها است زیرا اکثر مترجمانی که پس از وی به ترجمه «مثنوی معنوی» اهتمام داشته‌اند، از او بهره برده‌اند.

از سوی دیگر، ارزش زیبایی‌شناختی یکی از عناصری است که مترجمان در ترجمه متون ادبی باید به آن توجه داشته باشند. با این حال برای حفظ این ارزش نمی‌توان همه جملات را به معنای واقعی کلمه ترجمه کرد یا به عنوان یک واحد ترجمه در نظر گرفت. بنابراین به‌عنوان مترجم باید در مواجهه با این موقعیت‌ها نیز نهایت دقت و ظرافت را داشته باشند. با وجود اینکه می‌خواهند ارزش‌ها را حفظ کنند، اما باید به خاطر داشته باشند که چیزهایی هستند که نمی‌توان آنها را به معنای واقعی کلمه در متون ادبی ترجمه کرد (نیومارک، ۱۹۸۸). به‌عنوان مثال آرایه‌های ادبی را نمی‌توان به معنای واقعی کلمه ترجمه کرد. تشبیه یکی از

^۳. Figures of speech^۴. simile^۵. Jalāl ad-Dīn Muhammad Balkhī (Molavi or Rumi)^۶. Masnavi Ma'navi

آرایه‌های ادبی است که به گفته پیرینی (۲۰۰۷)، کارکردی زیبایی‌شناختی دارد، معمولاً خلاقانه است و روشی برای صحبت درباره چیزی به شیوه‌ای شگفت‌آور. نمی‌توان تشبیه را به معنای واقعی کلمه ترجمه کرد زیرا ممکن است باعث سوءتعبیر در زبان‌های دیگر شود. تفسیر نادرست از تشبیهات زمانی اتفاق می‌افتد که نقاط مشابه یا تصویر متفاوتی در زبان‌های دیگر داشته باشند و این یکی از چالش‌هایی است که مترجمان با آن مواجه می‌شوند. همچنین چه‌بسا مترجمان نتوانند معنای واقعی تشبیهات را در زبان مبدأ درک کنند و این امر منجر به سوءتفاهم برای خوانندگان هدف می‌شود. به گفته لارسون (۱۹۸۸) همه تشبیهات را نمی‌توان به راحتی درک و تحت‌اللفظی ترجمه کرد. واگرایی دو نظام زبانی ممکن است برای مترجمان مشکلاتی ایجاد کند و یا دو فرهنگ مختلف ممکن است در بیان یک مفهوم از تصاویر متفاوتی استفاده کنند.

اینجاست که مسئله راهبردهای ترجمه مطرح می‌شود و بر این اساس شناسایی راهبردهای استفاده شده مترجمان در ترجمه آرایه‌های ادبی به‌ویژه تشبیهات ضروری می‌نماید، زیرا پژوهشگران مختلف ترجمه، راهبردهای ترجمه را از منظرهای گوناگون می‌بینند. به عنوان مثال لوشر (۱۹۹۱) راهبردهای ترجمه را روشی بالقوه آگاهانه برای حل مشکلات ترجمه یک متن می‌داند. به نظر می‌رسد آگاهی از فرآیند ترجمه، نقشی اساسی در انتخاب و کاربرد راهبردهای ترجمه داشته باشند. کوهن (۱۹۸۴) نیز به این نکته توجه کرده و استدلال می‌کند که عنصر آگاهی چیزی است که راهبردها را از فرآیندهای غیرراهبردی متمایز می‌کند.

در مقایسه با مدل لارسون (۱۹۹۸) برای ترجمه تشبیهات و استعارات،^۷ مدل پیرینی (۲۰۰۷) جامع‌تر و کارآمدتر به نظر می‌رسد و درواقع گزینه‌های بیشتر و امکانات متنوع‌تری را برای ترجمه تشبیه فراهم می‌کند. علاوه بر این تاکنون مطالعات بسیاری در زمینه ترجمه مثنوی معنوی انجام شده است ولی هیچ یک از آنها به ترجمه تشبیهات مثنوی توسط نیکلسون^۸ (۱۹۲۶) براساس مدل پیرینی (۲۰۰۷) نپرداخته‌اند. امیری (۱۳۹۹) به بررسی مقایسه‌ای سه ترجمه انگلیسی ابیاتی از فصل اول مثنوی معنوی پرداخت که در فواصل زمانی و دوره‌های تاریخی مختلف صورت گرفته است. در این پژوهش از ترجمه نیکلسون و دو ترجمه انگلیسی دیگر استفاده شده است اما نه براساس مدل پیرینی (۲۰۰۷)، بلکه به ترجمه تشبیهات و استعارات براساس مدل لارسون (۱۹۸۸). مهم‌ترین یافته وی این بود که ترجمه

^۷ metaphors

^۸ Nicolson

نیکلسون (۱۹۲۶) از لحاظ معنایی، واژگانی و دستوری نزدیک‌ترین ترجمه به متن فارسی است. حسین زاده (۱۳۹۲) نیز با توجه به ترجمه نیکلسون و یک ترجمه انگلیسی دیگر و براساس مدل لارسن (۱۹۸۸) استعاره‌های دفتر اول «مثنوی معنوی» را بررسی کرد. اصلی‌ترین یافته وی این بود که روش ترجمه تحت‌اللفظی انتخاب غالب هر دو مترجم بود. از سوی دیگر، با توجه به اینکه اکثر مترجمانی که پس از نیکلسون (۱۹۲۶) به ترجمه «مثنوی معنوی» همت گماشته‌اند از ترجمه او سود برده‌اند و درمیان ترجمه‌های انگلیسی آن، ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) از همه کامل‌تر و ارزشمندتر است. ترجمه وی تحت‌اللفظی و بدون وزن و قافیه است و در آن تأکید بر رساندن معنی متن اصلی با نزدیک‌ترین واژگان و ساختار به زبان فارسی در زبان انگلیسی است. ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) را می‌توان یک ترجمه مبدأگرا دانست که در آن سعی شده تا آنجا که معیارهای زبان‌شناختی زبان مقصد اجازه می‌دهد سبک و ساختار متن اصلی در ترجمه حفظ شود (حسین زاده، ۱۳۹۱).

فلذا هدف پژوهش حاضر بررسی راهبردهای ترجمه به‌کاررفته برای برگردان تشبیهات در دفتر اول «مثنوی معنوی» (نیکلسون، ۱۹۲۶) و بر اساس مدل ترجمه پیرینی (۲۰۰۷) چارچوبی نظری است. مدل پیرینی (۲۰۰۷) به این دلیل که به‌روزترین چارچوب موجود درمورد ترجمه تشبیهات است و ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) از «مثنوی معنوی» به این دلیل که نه‌تنها بین ایرانیان بلکه در تمام ملل بی‌شک بزرگ‌ترین اثر عرفانی به شمار می‌رود. وی اولین محقق بود که متن کامل «مثنوی معنوی» را تصحیح و به انگلیسی ترجمه کرد. بنابراین، بررسی ترجمه وی از تشبیهات دفتر اول «مثنوی معنوی» مهم می‌نماید. از آنجا که مطالعه یک اثر ادبی به ما کمک می‌کند تا افکار مردم گذشته را درک کنیم و بفهمیم که چگونه تفکر آنها تغییر کرده است و نیز روشی برای یادگیری و اشاعه فرهنگ فارسی به افراد انگلیسی زبان است (ملانظر، ۲۰۰۱)، می‌توان این تحقیق را حایز اهمیت دانست. علاوه بر این، این تحقیق می‌تواند راهنمای مترجمان در ترجمه تشبیهات در آثار ادبی و انواع دیگر متون باشد. ازطرفی تشبیه یکی از مهمترین فنون بلاغی است که جایگاه بالایی در متون ادبی دارد (شفیعی کدکنی، ۱۳۷۲). بنابراین پژوهش حاضر به این پرداخت که نیکلسون (۱۹۲۶) در ترجمه تشبیهات دفتر اول مثنوی معنوی کدام راهبردهای پیشنهادی پیرینی (۲۰۰۷) را استفاده کرده و کدام یک از راهبردهای ترجمه تشبیهات پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه تشبیهات دفتر اول «مثنوی معنوی» فراوانی بیشتری داشته است.

۲. پیشینه تحقیق

امیری (۱۳۹۹) به بررسی مقابله‌ای سه ترجمه انگلیسی ابیاتی از مثنوی معنوی به روش پیشنهادی منفی اناری (۱۳۹۵) ترجمه پرداخته‌است. در این پژوهش سه مترجم «مثنوی معنوی» به زبان انگلیسی شیوه‌های متفاوتی را برای ترجمه به کار گرفته‌اند. ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) منشور و کاملاً تحت‌اللفظی و وفادار به متن است تا حدی که متن انگلیسی او هم از لحاظ ساختار دستوری و هم واژگانی کلمه به کلمه با متن فارسی قابل مقایسه است ولی به دلیل فقدان وزن و قافیه و قالب ادبی تا حد زیادی زیبایی «مثنوی معنوی» را از دست داده است. ایازی و ولوی (۱۳۹۹) نیز به بررسی ترجمه دفتر چهارم «مثنوی معنوی» براساس نظریه کتفورد (۱۹۶۵) پرداخته‌اند. علی‌عباس زلیخه (بی‌تا) «مثنوی معنوی» را به عربی برگردانده‌است و ترجمه واژه به واژه و معادل‌یابی واژگان به هم‌ریختگی ساختار دستور زبان، بیشترین نمود را در اثر زلیخه (بی‌تا) داشته‌است. مترجم با این روش در ترجمه‌اش معانی و مفاهیم مد نظر مولانا را نتوانسته به خوبی بیان و توصیف کند و در مواردی با ترجمه تحت‌اللفظی مفهوم را پیچیده‌تر کرده‌است و گاهی ترجمه به گونه‌ای است که سبب سردرگمی مخاطب می‌شود. نتیجه بررسی و تحلیل نشان داد که معیارهای صحت و درستی ترجمه در برخی از موارد در ترجمه عربی اشعار رعایت نشده است و مترجم در مواردی در انتقال بار معنایی و روح حاکم بر اشعار مولانا موفقیت چندانی نداشته است و مفهوم مورد نظر شاعر ایرانی را تا حدی مختل کرده است.

شمسایی فرد، فلاحتی قدیمی فومنی و نعمتی (۲۰۱۳) با هدف بررسی چهار ترجمه مختلف فارسی از «هملت» برای یافتن راهبردهای مورد استفاده برای ترجمه تشبیهات براساس راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷)، دیگر مطالعه روی ترجمه تشبیهات را انجام دادند و نتایج آن نشان داد که همه مترجمان ترجمه تحت‌اللفظی را بیشتر از راهبردهای دیگر به کار برده‌اند. کشاورز (۱۳۹۹) نیز براساس مدل پیرینی (۲۰۰۷) معادل‌یابی تشبیه در ترجمه عربی رمان «سمفونی مردگان» نوشته عباس معروفی را بررسی کرد. نتیجه پژوهش این بود که مترجم در ترجمه تشبیهات رمان از هر شش راهبرد پیرینی (۲۰۰۷) استفاده کرده است و بیشترین استفاده را از روش ترجمه تحت‌اللفظی (۷۱٪) داشته است. به نظر کشاورز (۱۳۹۹)، استفاده زیاد مترجم از این روش، نشان‌دهنده نزدیکی فرهنگ گویشوران دو زبان مبدأ و مقصد است که به مترجم اجازه می‌دهد از شبهه و وجه شبه واحد برای رساندن مفهوم استفاده کند. کشاورز (۱۴۰۰) در پژوهشی دیگر با استفاده از راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه

تشبیهات به ارزیابی ترجمه تشبیهات به کار رفته در ترجمه عربی رمان «ثریا در اغما» پرداخته‌است. باز نتایج وی نشان داد که راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی بیشترین کاربرد را داشته است و نزدیکی دو فرهنگ ایرانی و عربی می‌تواند از عوامل استفاده زیاد از این روش باشد.

دیگر پژوهش را ساکسالی (۲۰۲۰) با هدف بررسی راهبردهای مورد استفاده در ترجمه تایلندی تشبیهات و استعاره‌های انگلیسی در «تاجر ونیزی» اثر ویلیام شکسپیر انجام داده است. در این تحقیق نیز برای تحلیل داده‌ها، راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) به کار رفته و ترجمه تحت‌اللفظی در آن بیشترین بسامد را داشت. همچنین صیادانی و حیدرپورمرد (۱۴۰۱) با استفاده از الگوی پیرینی (۲۰۰۷) به بررسی راهکارهای اتخاذ شده برای حل مشکلات موجود در ترجمه تشبیهات و صفات مرکب در ترجمه خطبه‌ها و نامه‌های نهج‌البلاغه اقدام کردند و در بحث تشبیه، نخست به راهبرد حفظ صورت تشبیه و در گام‌های دیگر به جایگزینی تشبیه با شرح و جایگزینی با واژگان اصطلاحی بومی، توجه ویژه داشته‌اند.

خمس (۱۳۹۳) نیز مطالعه‌ای موردی بر روی سه ترجمه تراژدی بزرگ شکسپیر،^۹ «مکبث»،^{۱۰} انجام داد و برای بررسی ترجمه تشبیهات از راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) استفاده کرد. پس از تجزیه و تحلیل ۶۶ تشبیه که تصادفی انتخاب شده بودند، مشخص شد که همانند ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) از تشبیهات «مثنوی‌معنوی»، ترجمه تحت‌اللفظی بیش از همه در ترجمه به کار رفته است. جالب است که روش آماری مجذور خی در پژوهش وی نشان داد که تفاوت معنی‌داری میان راهبردهای به کار رفته برای ترجمه تشبیهات در این سه ترجمه وجود ندارد.

مثال دیگر پژوهش وان راملی (۲۰۱۴) است برای بررسی راهبردهای ترجمه تشبیه در کتاب «عطش مبارزه» (۲۰۰۸) اثر سوزان کالینز به زبان مالایی توسط چهار مترجم و براساس الگوی پیرینی (۲۰۰۷). وی به این نتیجه رسید که راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی، بیشترین کاربرد (۴۵٪) را در آثار هر چهار مترجم داشته است. همچنین مترجمان به دلیل دشواری جایگزینی مشابهه، از این راهبرد استفاده نکرده‌اند. وثوقی (۱۳۷۹) نیز به بررسی میزان ترجمه‌پذیری تشبیه فارسی به انگلیسی پرداخت؛ با بررسی تشبیهات دو داستان «بیژن و منیژه» و «رستم و سهراب» در شاهنامه و ترجمه برادران وارنر و با هدف یافتن الگوهای ترجمه تشبیه از فارسی به انگلیسی. او براساس یافته‌های خود، ۶ الگو برای ترجمه

^۹.Shakespeare

^{۱۰}.Macbeth

تشبیهات ترسیم کرد که پربسامدترین آنها الگوی اول وی بود؛ به عبارتی ارکان تشکیل دهنده تشبیه در دو زبان منبع و مقصد با هم تطابق صوری داشته و عیناً از نظر ساختار به ارکان تشبیه انگلیسی تبدیل می‌شوند که همان ترجمه تحت‌اللفظی است.

از آنجا که استعاره و تشبیه بسیار به هم شبیهند و می‌توان تشبیه را زیرمجموعه استعاره خواند، به بررسی تحقیقی درباره ترجمه استعاره نیز می‌پردازیم. حسین زاده (۱۳۹۲) استعاره‌های دفتر اول «مثنوی معنوی» را با توجه به ترجمه‌های نیکلسون (۱۹۲۶) و یک ترجمه انگلیسی دیگر و براساس مدل لارسن (۱۹۸۸) بررسی کرد. با توجه به اهمیت استعاره و جایگاه «مثنوی معنوی»، وی در این پژوهش به توصیف روش‌های برگزیده دو مترجم انگلیسی‌زبان این اثر در برگردان استعاره‌های دفتر اول پرداخته‌است. مهمترین یافته این پژوهش این بود که روش ترجمه تحت‌اللفظی انتخاب غالب هر دو مترجم بود.

۳. چارچوب نظری

تشبیه یکی از مهم‌ترین آرایه‌های ادبی است و نویسندگان و شاعران در آثار خود از آن استفاده می‌کنند اما ترجمه آن می‌تواند چالش‌های مهمی در ترجمه ادبی ایجاد کند زیرا زبان‌های مختلف ممکن است تشبیهات را متفاوت استفاده و تفسیر کنند (پیرینی، ۲۰۰۷). پیرینی (۲۰۰۷) راهبردهایی را برای ترجمه تشبیه آرایه‌داد که عبارتند از: ۱- ترجمه تحت‌اللفظی (حفظ مشبه‌به)^{۱۱}: هنگامی که تشبیه دارای یک (مشبه‌به) مشترک در دو زبان مبدا و مقصد باشد، این راهبرد به کار می‌رود. ۲- جایگزینی مشبه‌به با مشبه‌به متفاوت^{۱۲}: از آنجا که مشبه‌به در دو زبان مشترک نیست و کاربرد متفاوتی دارد، ترجمه تحت‌اللفظی آن نمی‌تواند معنای موردنظر را به خوبی انتقال دهد. در این روش مترجم می‌تواند یک تشبیه در زبان مقصد را جایگزین تشبیه زبان مبدا کند. ۳- کاهش و تقلیل تشبیه اصطلاحی به معنای آن^{۱۳}: در این راهبرد، تشبیه را نادیده می‌گیریم و به‌جای آن معنای موجود و موردنظر نویسنده را انتقال می‌دهیم. البته نویسنده معنایی درنظر دارد که با استفاده از یک تشبیه سعی می‌کند آن را بیان کند. و وقتی تشبیه را از بین ببریم، در واقع تأثیر و زیبایی کلام را کم می‌کنیم. این راهبرد بیشتر در ترجمه اصطلاحات استفاده می‌شود. ۴- حفظ مشبه‌به و بیان وجوه شباهت^{۱۴}: در ترجمه یک تشبیه، همان مشبه‌به به کار رفته در متن مبدا را استفاده می‌کنیم اما وجه‌شبه

^{۱۱}. Literal translation (retention of the same vehicle)

^{۱۲}. Replacement of the vehicle with a different vehicle

^{۱۳}. Reduction of the simile, if idiomatic, to its sense

^{۱۴}. Retention of the same vehicle plus exploitation of similarity feature(s)

را تصریح می‌کنیم و منظور از تصریح این است که بگوییم شبهه با شبهه به چه وجه اشتراکی دارد. ۵- جایگزینی شبهه به با شرح و توضیح^{۱۵}: این راهبرد بیشتر برای تشبیهاتی به کار می‌رود که بر تلمیح استوارند؛ برای نمونه آنجا که از یک اسم خاص یا اسم مکان استفاده می‌کنیم تا گوشه چشمی به یک شخص داستان و یا اسطوره داشته باشیم. در این روش ما شبهه به را حفظ می‌کنیم و در حاشیه متن درباره وجه تشبیه و یا تلمیح مورد استفاده توضیح می‌دهیم تا خلاء اطلاعاتی خواننده را جبران کند. ۶- حذف تشبیه.^{۱۶}

۴. تحلیل و بررسی داده‌ها

این پژوهش کتابخانه‌ای براساس روش تحلیلی-توصیفی و به شیوه تحلیل کیفی محتوا انجام و در آن ترجمه تشبیهات دفتر اول «مثنوی معنوی» براساس راهبردهای ترجمه پیرینی (۲۰۰۷) بررسی شده است. واحد تحلیل این پژوهش (تشبیه)، ممکن است عبارت، جمله، یا جمله‌واره باشد. با نمونه‌گیری تصادفی از دفتر اول مثنوی معنوی، ۱۰۰ تشبیه انتخاب شد و سپس معادلهای آنها در ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) یافتیم. برای درک دقیق‌تر مفهوم تشبیهات به فارسی، از شرح‌های آنلاین «مثنوی معنوی» و دیکشنری‌های چاپی و آنلاین انگلیسی به انگلیسی نیز استفاده کردیم. علاوه بر این برای اطمینان از تشخیص صحیح تشبیهات در دفتر اول «مثنوی معنوی»، به پایان‌نامه تیزرزم (۱۳۸۸) درمورد تشبیهات در دفتر اول «مثنوی معنوی» مراجعه کردیم. سپس با توجه به راهبردهای بالقوه پیرینی (۲۰۰۷) ترجمه انگلیسی آنها را بررسی و فراوانی استفاده مترجم از هر راهبرد را محاسبه کردیم.

پرسش اول پژوهش این بود که نیکلسون (۱۹۲۶) در ترجمه تشبیهات دفتر اول «مثنوی معنوی» کدام راهبردهای پیشنهادی پیرینی (۲۰۰۷) را استفاده کرده است. توضیحات ذیل دربردارنده یک مثال از هر راهبرد پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) است. شایان ذکر است که به نظر پژوهشگران، نیکلسون (۱۹۲۶) در ترجمه برخی تشبیهات از دو راهبرد پیشنهادی پیرینی (۲۰۰۷) همزمان استفاده کرده است. فلذا پس از ذکر مثالهایی منطبق بر عین راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) از آن نیز مثالی تحت عنوان «راهبرد ترکیبی»^{۱۷} خواهیم آورد.

^{۱۵}. Replacement of the vehicle with a gloss

^{۱۶}. Omission of the simile

^{۱۷}. couplet

۴-۱. ترجمه تحت‌اللفظی (حفظ مشبه به)

در وجود آدمی جان و روان
می‌رسد از غیب، چون آب روان
دفتر اول، ص ۶۷۳ ب ۲۲۲۲

Soul and spirit are coming from the Unseen into human existence, like running water

در این بیت مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی، عیناً از واژه ی soul and spirit برای (جان و روان) و از واژه running استفاده کرده است.

مشبه: جان و روان
مشبه به: آب
ادات تشبیه: چون
وجه‌شبه: روان و جاری بودن
مفهوم بیت این است که در وجود آدمی جان و روان از عالم غیب مانند آب روان می‌رسد و مترجم برای آب روان، water را به کار برده است.

۴-۲. جایگزین کردن مشبه به با مشبه به متفاوت

ز استخوان‌هاشان شنید او ناله‌ها
اشک خون از جانشان چون ژاله‌ها
دفتر اول، ص ۷۵۸ ب ۲۵۴۴

He heard wailings from their bones: tears of blood (poured) from their spirits, like hailstones.

مفهوم بیت این است که اشک خونین مانند ژاله‌ها چکید و مترجم به جای ژاله از «تگرگ» (*hailstones*) استفاده کرده است.

مشبه: اشک خونین
مشبه به: ژاله
ادات تشبیه: چون
وجه‌شبه: فروچکیدن

۴-۳. کاهش و تقلیل تشبیه اصطلاحی به معنای آن

نام احمد چون حصاری شد حصین
تا چه باشد ذات آن روح‌الامین
دفتر اول، ص ۲۵۸ ب ۷۳۸

The Name of Ahmad gives such help as this, so that (one may judge) how his Light keeps guard (over his followers)

مفهوم بیت این است که نام پیامبر مانند دژی استوار بود و چون حصاری، معنی آن such help as this (کمک کردن) را آورده است.

مشبه: نام پیامبر
مشبه به: حصار (قلعه)
ادات تشبیه: چو
وجه‌شبه: حصین و استوار بودن

۴-۴. حفظ مشبهه به و بیان وجوه شباهت

همچو شه نادان و غافل، بدوزیر
پنجه می‌زد با قدیم ناگزیر

The vizier was ignorant and heedless, *like the (Jewish) king*: he was wrestling with the eternal and inevitable

مشبهه: وزیر
مشبهه به: شاه نادان

ادات تشبیه: همچو
وجه شبه: نادانی و غافل بودن یهودیان

مفهوم بیت این است که وزیر مانند شاه (جهود) نادان بود و می‌خواست با خدا به ستیز برخیزد و مترجم یهودی بودن پادشاه را در پرانتز تصریح کرده است.

۴-۵. جایگزینی مشبهه به با شرح و توضیح

از بین ۱۰۰ تشبیهی که تصادفی از دفتر اول مثنوی انتخاب شد، مترجم این راهبرد را به کار نبرده است. البته به تشخیص پژوهشگران، مترجم در ترکیب با سایر راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷)، از این راهبرد استفاده کرده است.

۴-۶. حذف تشبیه

قبل از ذکر مثال کاربرد این راهبرد، لازم است توضیحی دهیم درباره مصداق این تشبیه در داده‌هایمان که تشبیه مبتنی بر لف و نشر است و در آن چند مشبه جدا ذکر می‌شود و مشبه‌به‌های هریک به ترتیب می‌آیند. در نتیجه تشبیه از نوع در پیچیده یا ملفوف است (تیزرزم، ۱۳۸۸). لازم به ذکر است که منظور ما از حذف تشبیه، برگردان عین که ادات تشبیه است به غیرادات تشبیه و essence است. بدین ترتیب، برگردان انگلیسی از حالت تشبیه در آمده است.

آن خزان، نزد خدا نفس و هواست
عقل و جان، عین بهارست و بقاست

دف اول، ص ۶۳۳، ب ۲۰۵۱

مشبه‌ها: عقل، جان
مشبه‌به‌ها: بهار - بقا

ادات تشبیه: عین
وجه شبه: سبز و تر و تازه بودن - جاودانه بودن

In the sight of God that "autumn" is the nafs and desires: *the reason and the spirit are the essence of spring and are everlasting life.*

۴-۷. راهبرد ترکیبی

لازم به ذکر است که به نظر پژوهشگران، در ترجمه برخی تشبیهات، نیکلسون (۱۹۲۶) از دو راهبرد پیشنهادی پیرینی (۲۰۰۷) استفاده کرده است. فلذا از آن نیز مثالی می‌آوریم.
مو به مو، ذره به ذره مکر نفس
می‌شناسیدند چون گل از کرفس

Hair by hair, speck by speck, they were recognising the deceitfulness of the fleshly soul *as (plainly as the difference of) the rose from parsley*

مشبه: ذره به ذره مکر نفس مشبه به: شناخت گل از کرفس

ادات تشبیه: چون وجه شبه: شناخت و تشخیص دقیق

مفهوم بیت این است که تمام مکرهای نفس را تشخیص می دهد مانند شناخت گل از کرفس. در این بیت مترجم از راهبرد اول و پنجم یعنی ترجمه تحت اللفظی و جایگزینی مشبه به بهره برده چون به جای گل و کرفس از واژه های ملموس زبان مقصد the rose from parsley (رز و جعفری) استفاده کرده است.

پرسش دوم پژوهش این بود که کدام یک از راهبردهای ترجمه تشبیهات پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه تشبیهات دفتر اول مثنوی معنوی فراوانی بیشتری داشته است. برای پاسخ به این پرسش، جدول و نمودار زیر ارائه می شود:

جدول ۱. درصد راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) در داده های این پژوهش

استراتژی های ترجمه	تعداد تشبیهات	درصد
ترجمه ی تحت الفظی (حفظ مشبه به)	۷۱	٪۷۱
جایگزینی مشبه به با مشبه به متفاوت	۳	٪۳
کاهش و تقلیل تشبیه اصطلاحی به معنای آن	۳	٪۳
حفظ مشبه به و بیان وجوه شباهت	۱۶	٪۱۶
جایگزینی مشبه به با شرح و توضیح	۰	٪۰
حذف تشبیه	۱	٪۱
راهبرد ترکیبی	۶	٪۶
جمع	۱۰۰	٪۱۰۰

جدول ۱ نشان می دهد که نیکلسون (۱۹۲۶) در ترجمه تشبیهات مثنوی معنوی از بین راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷)، راهبرد اول (ترجمه تحت الفظی) را بیشتر به کار برده است و بعد از آن راهبرد چهارم که حفظ همان مشبه به و بیان وجوه شباهت است. در چندین مورد دو راهبرد را در یک بیت به کار برده است که تحت عنوان راهبرد ترکیبی در جدول مشخص شده است. مترجم در بین راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) از راهبرد پنجم که جایگزینی

مشبهه به با شرح و توضیح است استفاده کرده است اما به دلیل اینکه همزمان با این راهبرد در یک بیت راهبردی دیگر نیز به کار رفته است در شمار راهبردهای ترکیبی قرار گرفته است. براساس یافته‌هایی که در جدول بالا ارائه شده، روشن است که نیکلسون (۱۹۲۶) بیشترین استفاده را از ترجمه تحت‌اللفظی داشته‌است. وی با برگردان ۷۱ مورد از ۱۰۰ تشبیه برگزیده به روش ترجمه تحت‌اللفظی، ۷۱ درصد از ترجمه تشبیهات را به این روش منتقل کرده است. دومین روش پربسامد در به کارگیری راهبرد های پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه تشبیهات توسط مترجم، روش حفظ همان مشبهه و بیان وجوه شباهت با ۱۶ عدد و ۱۶٪ درصد است. مترجم در چندین مورد از دو راهبرد پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه یک تشبیه استفاده کرده‌است که در بین این ۱۰۰ تشبیه مدنظر، ۶ مورد را مترجم با ترکیب دو راهبرد ترجمه کرده است. همچنین وی از راهبرد دوم یعنی جایگزینی مشبهه با مشبهه متفاوت، در ۳ مورد و راهبرد سوم یعنی کاهش و تقلیل تشبیه، ۳ بار استفاده کرده است. مترجم در بین ابیات انتخاب شده، در یک مورد از راهبرد ششم پیرینی (۲۰۰۷) یعنی حذف تشبیه استفاده کرده است. از بین شش راهبرد پیرینی (۲۰۰۷)، مترجم از راهبرد پنجم یعنی جایگزینی مشبهه با شرح و توضیح، به‌تنهایی استفاده نکرده است. البته شایان ذکر است که در راهبردهای ترکیبی در چند مورد مترجم راهبرد پنجم را همراه با راهبردی دیگر استفاده کرده است.

دلیل اینکه در داده‌های این پژوهش، مترجم در برخی موارد (۶٪) ترکیبی از دو راهبرد را به کار برده است چه‌بسا این باشد که نیکلسون (۱۹۲۶) در ترجمه مثنوی معنوی به این نتیجه رسیده است که گاهی در ترجمه ابیات نمی‌تواند فقط از ترجمه تحت‌اللفظی استفاده کند و درکنار این راهبرد از راهبردهای دیگر نیز استفاده کرده است. علاوه بر این همانطور که نیومارک (۱۹۸۸) بیان می‌کند، هنگامی که مترجم باید تصمیم بگیرد که آیا عنصری فرهنگی را که در زبان مقصد ناآشنا است منتقل کند یا نه، معمولاً آن را با یک راهبرد ترجمه دیگر تکمیل می‌کند که «راهبرد ترکیبی» نامیده می‌شود. مثلاً در چندین مورد از راهبرد اول یعنی ترجمه تحت‌اللفظی و راهبردهای دیگر است. به مثال زیر از ترکیب راهبرد اول و دوم توجه کنید:

همچو کشتی‌بان همی افراشت سر

آن مگس بر برگ کاه و بول خر

The fly was lifting up his head, like a pilot, on a blade of straw and (a pool of) ass's urine

مفهوم تحت‌اللفظی این بیت این است که مگس، روی برگ کاه و پیشابِ خر مانند کشتی‌بان سر بلند می‌کرد. ترجمه این بیت، حاصل ادغام راهبرد اول پیرینی (۲۰۰۷) یعنی ترجمه تحت‌اللفظی و راهبرد دوم یعنی جایگزینی کشتی‌بان (captain) با pilot (تغییر مشبّه‌به) است. البته ترکیب راهبرد چهارم و پنجم نیز به چشم می‌خورد. به مثال زیر دقت کنید:

تو چه دانی ذوقِ آبِ دیدگان عاشق نانی، تو چون نادیدگان

What dost thou know of the taste of the water of the eyes? Thou art a lover of bread, like the blind (beggars)

مفهوم بیت این است که تو مانند نادیدگان (حریصان) شیفته نان هستی و مترجم تشبیه را حفظ کرده و نقاط شباهت را بیان کرده است. راهبرد پنجم نیز استفاده شده است؛ در این روش ما مشبّه‌به را حفظ می‌کنیم و در حاشیه متن توضیحاتی درباره وجه شبه ارائه می‌دهیم تا خلاء اطلاعاتی خواننده را جبران کنیم. به عبارتی، وجه‌شبه *beggars* (گدا صفتی) داخل پرانتز شرح و تصریح شده است

۵. نتیجه‌گیری

با بررسی داده‌های تحقیق مشخص شد که در بین راهبردهای پیشنهادی پیرینی (۲۰۰۷) در ترجمه تشبیهات دفتر اول «مثنوی معنوی»، نیکلسون (۱۹۲۶) بیشتر راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی را به کار برده است. فلذا، اگرچه نیکلسون (۱۹۲۶) در برگردان خود، زیبایی و آهنگین بودن ابیات فارسی را از دست داده ولی به متن وفادار بوده است و ترجمه او از لحاظ ساختار دستوری و نیز واژگان هم‌ارز متن فارسی است. در واقع ترجمه تحت‌اللفظی به مخاطبان هدف اجازه می‌دهد تا معنای مستقیم را درک کنند و این امکان برای مترجم وجود دارد که تا حد امکان به متن اصلی نزدیک شده و معنی را بدون هیچ‌گونه تفسیر اضافی حفظ کند (اولویدین و آبرامووايته، ۲۰۱۲).

استفاده کم مترجم از جایگزینی مشبّه‌به با مشبّه‌به دیگر (۳٪) و کاهش و تقلیل تشبیه اصطلاحی به معنای آن (۳٪) می‌تواند نشان‌دهنده گرایش وی به بیگانه‌سازی متن مبدأ باشد. این انتخاب نیکلسون (۱۹۲۶) بوده که هدف ترجمه‌اش، آموزشی و انتقال کلام مولانا به زبان انگلیسی باشد. مخاطبان وی فارسی‌آموزان انگلیسی‌زبان هستند و او دنبال آشکار کردن معنای مثنوی در ترجمه خود نیست (حسین زاده، ۱۳۹۲). به عبارتی، ترجمه درست مانند نقاشی است و پالت و قلموی یکسان در درستان دو نقاش که مدلی واحد دارند، لزوماً به اثری

واحد نمی‌انجامد زیرا هر کدام انتخابها و اولویتهای متفاوتی دارند. محصول هر ترجمه صحنه‌ای کلی را به مخاطب می‌نمایاند اما فضای متن اصلی را کامل متبادر نمی‌کند (تیوربرگ، ۲۰۱۴). براساس تحلیل یافته‌ها، به این مهم دست یافتیم که صنایع ادبی به‌خصوص تشبیهات اشعار آنچنان که مفهوم اصلی را به خواننده منتقل کند قابل ترجمه نیست و بیشتر تحت‌اللفظی متبادر می‌شوند. شاید این مسئله به دلیل تفاوت فرهنگ زبان مبدا و مقصد باشد، اما تا حد امکان مترجم سعی کرده تا زبان مجازی متن مبدا را با ترجمه تحت‌اللفظی نگاه دارد. این مسئله با ایده پیرینی (۲۰۰۷) درمورد ترجمه تشبیه مطابقت دارد. وی معتقد است که هرچه یک تشبیه از کاربرد کنونی زبان مقصد دورتر باشد، احتمال ترجمه تحت‌اللفظی بیشتر است و در نتیجه متاسفانه مخاطب زبان مقصد در درک معنای آن سردرگم می‌ماند. از طرفی شاید باتوجه به اینکه ترجمه آرایه‌های ادبی کاری دشوار است، نیکلسون (۱۹۲۶) به متن وفادار بوده و ترجمه او از لحاظ دستوری و واژگانی با متن فارسی قابل مقایسه است. البته دیدیم که فارغ از سبک ادبی و زبان های مبدا و مقصد، مترجمان برای ترجمه تشبیهات بیشتر به ترجمه تحت‌اللفظی متوسل می‌شوند. دلیل احتمالی سوم این است که بیشتر تشبیهات در «مثنوی معنوی» خلاقانه هستند و ظاهراً مترجم سعی کرده با ترجمه تحت‌اللفظی زبان مجازی متن مبدا را نگاه دارد.

درمورد چرایی پایبندی نیکلسون (۱۹۲۶) به واژگان مثنوی فارسی حین برگردان آنها به انگلیسی، حسین زاده (۱۳۹۲) به نکاتی اشاره کرده است. طبق گفته‌های خود نیکلسون (۱۹۲۶)، هدف ترجمه‌اش، آموزشی است و مخاطب او هم فارسی‌آموزان انگلیسی‌زبان هستند و وی به دنبال آشکارکردن معانی مثنوی در ترجمه خود نیست. ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶)، به‌ویژه برای دانشجویان زبان فارسی، اثری تمام نیست بلکه وی تلاش دارد به مخاطب در صحیح خواندن مثنوی کمک کند زیرا طبق نقل قولی بدون مرجع در مقدمه ترجمه‌اش، «مثنوی کتابی است مشکل‌تر از مشکل و آسان‌تر از آسان، آن بر عاقل و این بر نادان» (ص ۱۶۷). البته او که کرسی تدریس زبانهای فارسی و عربی را در دانشگاه کمبریج داشته است، از دیدگاه معلمی گاهی ترجیح داده که توضیحاتی درون متنی، داخل پرانتز، و پانویس به ترجمه خود بیفزاید زیرا اگرچه معتقد است مثنوی برای هر جوینده‌ای مطلبی متناسب با سلیقه‌اش دارد اما معدودند افرادی که مایل باشند آن را از اول تا آخر بخوانند. پس نیکلسون (۱۹۲۶) نمی‌خواهد با ترجمه ای کاملاً سخت فهم، راه را بر همین تعداد هم ببندد.

همچنین یافته‌ها نشان می‌دهند که مترجم در برخی موارد از راهبردهایی استفاده کرده که ترکیبی از دو راهبرد بوده است. اینکه ما عنوانی به نام راهبرد ترکیبی در راهبردهای پیرینی (۲۰۰۷) نداریم، شاید نشان‌دهنده کمبود الگوی پیرینی (۲۰۰۷) باشد و برای اجتناب از ترجمه تحت‌اللفظی به تنهایی، مترجمان می‌توانند با کمی خلاقیت یکی از راهبردهای دیگر را در آن درآمیزند. البته این راهبردهای ترکیبی باید در نمونه‌های بزرگ‌تری بررسی شوند تا فهرستی جامع از آنها ارائه شود و برای تکمیل آن در مدل پیرینی (۲۰۰۷) جای گیرند. به این ترتیب شاید بتوانیم این مدل را اصلاح کنیم تا مدلی جامع و کارآمدتر برای ترجمه تشبیهات داشته باشیم.

یافته‌های این پژوهش به کار استادان آموزش ترجمه ادبی در دانشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزش ترجمه می‌آید. به عبارتی در تدریس ترجمه، آرایه‌های ادبی از جمله تشبیه و راهبردهای ترجمه آنها را به دانشجویان مفید است و چنانچه بحث ترجمه نیکلسون (۱۹۲۶) از «مثنوی معنوی» در کلاس پیش‌آید، می‌توان به دانشجویان گوشزد کرد که هدف وی از ترجمه آن، آموزشی و انتقال کلام مولانا به انگلیسی است، مخاطب او هم فارسی‌آموزان انگلیسی‌زبان هستند، و وی به دنبال آشکارکردن معانی نهفته «مثنوی معنوی» در ترجمه خود نیست. با توجه به نتایج این تحقیق، اگر مترجمان آتی هر اثر ادبی نیز مجبور به ترجمه تحت‌اللفظی تشبیهات شدند، نگران نباشند چرا که در ترجمه تشبیهات - فارغ از سبک ادبی و زبان مبدا و مقصد - شاهد چنین برگردانی هستیم. پژوهشگران می‌توانند با مدل پیرینی (۲۰۰۷) که راهبرد ترکیبی هم بدان اضافه شده است به غنای پژوهش‌هایی از نوع پژوهش حاضر بیفزایند؛ به این صورت که حجم بیشتری از متن مثنوی را بررسی کنند (برای مثال، دفترهای دوم و سوم و غیره) تا تشبیهات بیشتری استخراج شوند و تعمیم داده‌ها مطمئن‌تر صورت پذیرد یا ترجمه تشبیهات قرآن کریم یا سراغ سایر آثار کلاسیک ادبیات فارسی را بررسی کنند. در پایان امید است که پژوهندگان سرشناس وادی ترجمه تشبیهات یا چارچوب نظری جدید و جامع‌تری برای این کار ارائه دهند یا دست‌کم در تأیید یافته‌های این پژوهش، «راهبرد ترکیبی» را صددرصد در مدل پیرینی (۲۰۰۷) بگنجانند.

پی‌نوشت

این مقاله مستخرج از رساله ارشد دانشجوی دانشگاه غیرانتفاعی طلوع مهر قم است.
این مقاله از هیچ حمایت مالی نهاد یا مرکز آموزشی و پژوهشی استفاده نکرده است.

منابع

امیری، مصطفی. (۱۳۹۹). بررسی مقابله‌ای و مقایسه‌ای سه ترجمه انگلیسی ابیاتی از

مثنوی معنوی

<http://transhouse.blogfa.com/post/146&> <http://transhouse.blogfa.com/post/147>

ایازی، ناهید، و ولوی، سیمین. (۱۳۹۹). معادل‌یابی واژگان و عبارات در ترجمه عربی دفتر

چهارم مثنوی معنوی

(مطالعه موردی ترجمه علی عباس زلیخه). کاوش نامه ادبیات تطبیقی، ۲ (۱۰)، ۱۲۵-۱۳۷.

doi: 10.22126/jccl.2020.3181.1866

پایان نامه (تیزرزم، رضا. (۱۳۸۸). فرهنگ تشبیهات در دفتر اول مثنوی معنوی مولوی

ایرانداد). (ایران علمی اطلاعات کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور تبریز) گنج، پایگاه

<https://www.virascience.com/en/thesis/479745>

حسین زاده، احمد. (۱۳۹۲). ترجمه استعاره‌های دفتر اول مثنوی معنوی: روش‌ها و

رویکردهای نیکلسون و مجددی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران) گنج، پایگاه

اطلاعات علمی ایران (ایرانداد).

خمسی، نیکا. (۱۳۹۳). بررسی استراتژیهای ترجمه استعاره و تشبیه در سه ترجمه فارسی

از تراژدی مکبث نوشته ویلیام شکسپیر (پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد

تهران مرکزی) گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران (ایرانداد).

صیادانی، علی، و حیدرپورمرند، یزدان. (۱۴۰۱). برابریابی های تشبیه و صفات مرکب در

ترجمه خطبه‌ها و نامه‌های نهج البلاغه براساس الگوی بومی‌گزینی پیرینی (مطالعه موردی:

ترجمه بهرامپور). پژوهشهای ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۲ (۲۳)، ۱۹۳-۱۶۵.

کشاورز، حبیب. (۱۳۹۹). معادل‌یابی تشبیه در ترجمه عربی رمان سمفونی مردگان

براساس الگوی پیرینی. پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۱۰ (۲۳)، ۱۳۹-۱۵۶.

<https://sid.ir/paper/956857/fa>

کشاورز، حبیب. (۱۴۰۰). تکنیکهای ترجمه تشبیه در برگردان عربی رمان ثریا در اغما

براساس الگوی پیرینی. النظریات والنقد فی الادب العربی. ۱ (۴)، ۱-۱۴.

doi:10.22034/jral.2022.178896 .

- شفیعی کدکنی، محمد رضا. (۱۳۷۲)، *صور خیال در شعر فارسی*. تهران: انتشارات آگاه، چاپ پنجم.
- منافی اناری، سالار، (۱۳۹۵)، *روش‌ها و نقد و بررسی*، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- وثوقی، حسین، (۱۳۷۹)، *بررسی میزان ترجمه‌پذیری تشبیهات فارسی به زبان انگلیسی*، در علی خزاعی‌فر (به اهتمام). *مجموعه مقالات نخستین همایش ترجمه ادبی در ایران* (صص ۲۸۶-۳۰۳). مشهد: انتشارات بنفشه.
- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.
- Cohen, A. D. (1984). On taking language tests what the students report. *Language Testing*, 1(1), 70-81.
- Cuddon, J. A. (1980). *Literary Terms and Literary Theory* (5th ed.) Basil Blackwell Ltd.
- Larson, L. M. (1998). *Meaning-Based Translation*. University Press of America.
- Löschner, W. (1991). *Translation Performance, Translation Process and Translation Strategies*. Guten Narr.
- Mollanazar, H. (2001). *Principles and Methodology of Translation*. Samt.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall International.
- Pierini, P. (2007) Simile in English: From description to translation. *Circulo de Lingustica Aplicada a la Comunicacion*, 29. 21-43.
- Richards, I. A. (1965). *The Philosophy of Rhetoric*. Oxford University Press.
- Rumi, J. M. (1926). *Masnavi* (R. A. Nicholson, Trans.). E. J. W. Gibb Memorial Trust.
- Shamsaeefard, M., Falahati Qadimi Fumani, M.R., & Azadeh Nemati, A. (2013). Strategies for translation of similes in four different Persian translations of Hamlet. *Linguistics and Literature Studies*, 1(3), 164-168. <http://doi:10.13189/lls.2013.010305>
- Suksalee, K. (2020). Strategies used in translating similes and metaphors from English into Thai in the Merchant of Venice. *Journal of Yala Rajabhut University*, 15(3), 305-313.
- Tajalli, G. (2003). *Idioms and Metaphorical Expressions in Translation*. Samt.
- Tverberg, L. (2014). Speaking is painting: Why no translation can be perfect. <http://ourrabbijesus.com/articles/speaking-painting-bible-translation/>
- Ulvydienė, L., & Abramovaitė, B. (2012). Literary style in translation: Slang in J.D. Salinger's *The*

Catcher in the Rye, *Studies about Languages*, 20(1), 100-108. <http://doi.org/10.5755/j01.sal.0.20.1776>

Wan Ramli, W. N. H. (2014). The translation of simile in The Hunger Games novel: Translation

strategies. In *E-proceedings of the Conference on Management and Muamalah (CoMM 2014)* (pp. 373-XXX). Synergizing Knowledge on Management and Muamalah. <https://doi.org/10.1186/s12916-017-0785>

Investigating the Translation of Similes in Nicholson's English Translation of the First Book of Masnavi Ma'anvi based on Pierini's (2007) Model